

اسلام و مسئله ارتداد

بخشی از کتاب «حریصا» نوشته «علی صفدری»

حریصا (گفتگوهای جوان مسلمان و مسیحی) / ۱۱۵

- اینها که گفتی همه درست!؛ اما اگر واقعا این حرف‌هایی که درباره اسلام می‌گویی راست است، پس چرا اگر کسی از اسلام خارج شود باید به قتل برسد؟ آیا این با آزادی منافات ندارد؟

- در وازگان دینی ما به کسی که بعد از اسلام آوردن از آن دست بکشد، «مرتد» می‌گویند. مرتد کسی است که از اسلام خارج شده و کفر

را اختیار نماید. خروج از اسلام با انکار اصل دین و یا یکی از اصول دین (مانند توحید، نبوت و معاد) حاصل می‌شود. همچنین اگر کسی یکی از ضروریات دین را - که برای همه ی مسلمانان روشن و واضح است - به گونه‌ای که ملازم با انکار رسالت باشد، و انسان به این ملازمه توجه داشته باشد، انکار نماید باز ارتداد حاصل می‌شود. دو نوع مرتد وجود دارد. «مرتد فطری» و «مرتد ملی».

مرتد فطری کسی است که پدر یا مادرش در هنگام انعقاد نطفه‌اش مسلمان بوده‌اند و خودش پس از بلوغ اظهار اسلام نموده و سپس از اسلام خارج شده است. مرتد ملی کسی است که پدر و مادرش هنگام انعقاد نطفه ی او کافر بوده‌اند و او پس از بلوغ اظهار کفر کرده و سپس اسلام آورده و مجدداً کافر شده است.

در قوانین اسلامی، مرتد فطری اگر مرد باشد کشته می‌شود و توبه ی او نزد قاضی قبول نمی‌گردد. اما اگر مرد، مرتد ملی باشد نخست دعوت به توبه‌اش می‌کنند، اگر توبه نمود آزاد می‌گردد و الا کشته می‌شود. زن مرتد، چه فطری باشد و چه ملی، کشته نمی‌شود، بلکه دعوت به توبه‌اش می‌نمایند، اگر توبه کرد آزادش می‌کنند و الا در زندان باقی می‌ماند.

باید دانست که ارتداد و مجازات قتل مرتد، مخصوص اسلام نیست و در سایر ادیان از جمله در مکتب یهود و مسیحیت نیز وجود دارد. نکته عجیب اینجاست که برخی از مسیحیان به قتل مرتد در قوانین اسلامی خرده می‌گیرند و بر آن اشکال تراشی می‌کنند اما نگاهی به کتاب مقدس خود نمی‌اندازند و از ارتداد در دین خود بی‌خبرند. از میان مواردی که در کتاب مقدس حکم به قتل مرتد می‌کند تنها برای یک

موردش را بیان می‌کنم؛ سایر مورادش را خودت بعدا جستجو کن. در باب ۲۲ سفر لاویان آمده است:

هر که اسم یهوه را کفر گوید باید کشته شود و تمامی جماعت او را باید سنگسار کنند. خواه غریب باشد خواه متوطن چونکه اسم را کفر گفته کشته شوند.^۱

براستی می‌توان گفت ارتداد از دیدگاه همه‌ی ادیان و مذاهب جرم و گناه است و مجازات آن - با اختلاف در شرایط - مرگ است.

نکته‌ای در اینجا باید طرح کرد و بسیار قابل تامل و توجه است. در کتاب مقدس، قانون و ضابطه مشخصی برای قتل مرتد وجود ندارد، مثلاً در «سفر خروج» عهد عتیق آمده که در یک روز سه هزار نفر به خاطر اینکه گوساله پرست شده بودند را کشتند.^۲ اما در قوانین اسلامی ارتداد و مجازات مرتد، قانونمند و بر اساس ضوابط معین است. در قوانین اسلامی مجازات مرتد شامل کسی می‌شود که از دین خارج شده و این

۱. سفر لاویان، باب ۲۲، آیه ۱۶

۲. سفر خروج، باب ۳۲، آیات ۱ تا ۲۸

خلاصه ماجرا: زمانی که حضرت موسی برای نزول تورات در کوه طور معتکف شد و مدت غیبت او به طول انجامید، بنی اسرائیل به هارون مراجعه کردند و از او خواستند خدای مجسمی برای آنان قرار دهد، و لذا هارون از آنان خواست هر چه جواهرآلات به همراه خویش دارند بیاورند و آنها چنین کردند و سپس هارون، جواهرات را به شکل گوساله ای در آورد و بنی اسرائیل آنرا پرستیدند، و هنگامی که موسی از این انحراف اطلاع یافت، سخت برآشفته و از جانب خداوند فرمان رسید که کاهنان، یعنی فرزندان (لاوی)، همه کسانی را که بر غیر خدا سجده کرده اند بکشند و چنین شد و در آن روز سه هزار نفر از بنی اسرائیل کشته شدند.

این ماجرا در قرآن (سوره بقره، آیه ۵۱ - ۵۴) نیز آمده است. با این تفاوت که سازنده گوساله هارون نیست، بلکه سامری بوده و دوم اینکه به این سختگیرانه ای که ۳۰۰۰ نفر را بکشند نیست.

خروج را به صورت علنی ابراز و اظهار می‌دارد. اما اگر ارتداد خود را ابراز و اظهار نکند و کسی از ارتداد او با خبر نباشد مجازات نمی‌شود. زیرا اعتقاد، یک امر قلبی است. بنابراین مجازات مرتد به دلیل جرم و گناه اجتماعی اوست نه عقیده‌ی شخصی وی.

اما فلسفه و علت مجازات مرتد. البته دیگر نباید اینها را بگویم و توضیح دهم. چونکه تو خود پیرو دینی هستی که مجازات مرتد در آن وجود دارد. پس نباید شبهه کنی که چرا در اسلام مرتدها را به قتل می‌رسانند. اگر چنین سوالی بپرسی من هم حق دارم بگویم چرا در مسیحیت سزای ارتداد مرگ است. اما به هر حال برایت از فلسفه و علت مجازات مرتد می‌گویم تا به جامعیت اسلام بیشتر پی ببری.

هر دینی برای حفظ کیان خود، تدابیری اندیشیده و دستوراتی صادر کرده که اگر آن دستورات عملی نشود اصل دین به خطر خواهد افتاد. از دیدگاه اسلام کسی که دین اسلام را پذیرفته و در خانواده دینی رشد و نمو نموده، و بعد از آن یکی از اصول دین را انکار کند، مرتد شده و تا زمانی که ارتدادش را ابراز نکند مجازاتی بر او نیست، اما اگر ارتداد خود را از یک اعتقاد فردی به حیطة اجتماعی بکشاند و در برابر دین بایستد و با فتنه انگیزی، اذهان عمومی را در تشخیص حق و باطل مشوش کند، مرتکب جرمی شده که مجازات آنرا نیز باید تحمل کند؛ زیرا مجازات مرتد به دلیل جرم و گناه اجتماعی او یعنی مبارزه با دین اسلام است. همان طور که در صدر اسلام عده‌ای از دشمنان اسلام نقشه کشیده بودند که به ظاهر اسلام بیاورند و سپس مرتد شوند، تا با این کار ایمان مسلمانان را تضعیف نمایند که با تشریح قانون مجازات ارتداد حيله آنان خنثی شد.

باید بدانی که اسلام پیروی کورکورانه و بی دلیل نمی خواهد، بلکه معتقد است بایستی با دلائل منطقی و دور از ابهام و پیچیدگی که فرا راه همگان قرار دارد به مبانی مذهبی پایبند شد. قرآن کریم در همین رابطه می فرماید: «اگر یکی از مشرکان به تو پناهنده شد، به او پناه بده تا گفتار خدا را بشنود. آنگاه او را به مأمنش برسان»^۱.

به دنبال همین فرمان بود که شخصی به نام «صفوان» خدمت پیامبر اسلام شرفیاب گردید و از حضرتش خواست که اجازه دهد مدت دو ماه در مکه بماند تا درباره اسلام تحقیق نماید، شاید به حقانیت و درستی دین اسلام برسد و به آن ایمان آورد. پیامبر فرمودند من در عوض دو ماه، چهار ماه به تو مهلت و امان می دهم.^۲

از طرفی احکام اسلام با توجه به مصالح و مفاسد واقعی جعل شده که احکام مربوط به ارتداد نیز از این قاعده مستثنا نیست. برخی از آیات از جمله آیه ۲۱۷ سوره بقره و آیه ۷۲ سوره آل عمران نشان می دهد ارتداد به عنوان یک جریان فتنه انگیز برای ایجاد تزلزل در باورهای دینی مسلمانان از سوی دشمنان داخلی و خارجی مطرح بود. در آیه ۷۲ سوره آل عمران می فرماید:

جمعی از اهل کتاب (به پیروان خود) گفتند در اول روز به آن چه بر مؤمنان نازل شده است ایمان بیاورید و در پایان روز انکارش کنید (از آئین اسلام باز گردید) شاید آنها (مؤمنان) از آئین خویش بازگردند.^۳

۱. سوره توبه، آیه ۶۰: وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ.

۲. اسدالغابة، ابن الاثير، ج ۳، ص ۲۲ به نقل از اسلام و حقوق بشر، ص ۴۸۱.

۳. سوره آل عمران، آیه ۷۲: وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَيَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَآكُفُّوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ.

در واقع ارتداد در معنای حقیقی خود، ابزار انکار دین و تبلیغ علیه آن از روی عناد و ستیز است، نه پایه استدلال و ناشی از شبهه و اشتباه، از این رو می‌توان گفت که فلسفه ارتداد عبارت است از: **تبلیغ علیه دین و در نتیجه تهدید نظم و اخلاق عمومی جامعه اسلامی**. اسلام برای پیشگیری از حوادث سوئی که ممکن است از راه تغییر مذهب دامنگیر جامعه اسلامی شود، قانون جامع و کامل مبارزه با ارتداد را وضع نمود.

انسان
معاصر
همراه با علی صفدری
پیرامون ادیان، فرهنگ و انسان‌ها

SAFDARI . ORG